

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

SKÖTSELPLAN

Datum
2017-04-27

Diarienummer
511-5353-2017

Sida
1(20)

Naturavdelningen

Skötselplan för naturreservatet Kycklingkullen i Ulricehamns kommun samt bevarandeplan för Kycklingkullen SE0530097

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Natura 2000	4
1.3 Fakta om området och dess skötsel	4
2. Beskrivning av området	5
2.1 Uppgifter	5
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Markanvändning – då och nu	5
2.4 Bevarandevärden.....	6
2.4.1 Biologiska bevarandevärden	6
2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden.....	7
2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden	7
2.4.4 Friluftslivsvärden	7
3. Skötsel och bevarandemål.....	8
3.1 Indelning av skötselområden.....	8
3.2 Bevarandemål.....	8
3.3 Allmänt om skötseln	9
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	10
3.6 Vad kan påverka området negativt.....	10
3.9 Forn- och kulturmiljövård	10
4. Friluftsliv.....	10
5. Gränsmarkering.....	11
6. Uppföljning	11
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	11
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	11
6.3 Revidering av skötselplanen	11
7. Planerad förvaltning	12
8. Referenser	12
Bilaga	13
Tabell Arter	13
Tabell Naturtyper	14
Tabell Natura2000 habitattyper.....	14

BILAGOR

Bilaga 1: Tabell arter
 Tabell Naturtyper
 Tabell Natura 2000-typer

Bilaga 2-3: Skötselplankarta och Naturtypskarta

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – Kycklingkullen

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

Kycklingkullen avsattes som naturminne 1964. Med hänvisning till övergångsbestämmelserna i naturvårdslagen och med stöd av lydelsen i miljöbalkens 7 kap 10 § har Länsstyrelsen ansett att området ska benämnas och hanteras som ett naturreservat.

I beslutet från 1964 anges att ”på moränkullen, som har en rik flora, förekommer bland annat draktimjan (*Dracocephalum ruyschiana*).”

Fridlysningsföreskrifterna anger vidare att ”Byggnation eller grustäkt får icke förekomma inom moränkulleområdet. Alla granträd inom området skola borttagas genom ägarnas försorg. Slyskog av asp, björk och gråal samt hallon- och enbuskar skola hållas efter. Övriga växter inom området få icke borttagas eller på annat sätt skadas. Moränkullen skall betas, sedan skörd bärgats å densamma.”

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och hävda ett område med rik flora och med förekomst av drakblomma
- skydda området från exploatering

Naturresevatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturresevatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturresevatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Natura 2000

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att behålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter omfattas av EUs fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För det här Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Samt att området skyddas från negativ påverkan såsom exploatering, grävning, upplag, spridning av konstgödsel eller bekämpningsmedel och plantering av gran.

Prioriterade bevarandevärden

Det främsta syftet är att bevara den artrika torrängsfloran i slåttermarken som här är klassad som 6510, Slåttermarker i låglandet, och att förekomsten av drakblomma tryggas.

Motivering

Den stäppartade torrängen har sin huvudutbredning på åsar och kullar i Ätradalen och Falbygden. Den stäppartade torrängen är klassad som 6210 kalkgräsmarker eller 6510 beroende på hävdform och ibland som 6210 silikatgräsmarker där den är lite mindre kalkrik. Området hyser också de rödlistade arterna drakblomma, smalbladig lungört och trollsmultron.

Prioriterade åtgärder

Området bör omfattas av åtagandeplan för betesmarker och slåtterängar med särskild skötsel eller av ett skötselavtal. Ängsmarken bör skötas med slåtter och efterbete.

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura-2000 område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter

Namn:	Kycklingkullen
Beslutsdatum:	1964-10-30
Areal:	0,83 ha
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Ulricehamn
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
NVR id:	2027491
Natura 2000-beteckning:	Kycklingkullen SE530097
Natura 2000- områdets skyddsstatus:	SAC
Ägandeförhållanden:	Privat ägo
Ingående Natura 2000-naturtyper:	6510 Slätterängar i låglandet
Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet samt enligt fågeldirektivet:	Se bilaga1, tabell 1

2.2 Allmän beskrivning av området

Kycklingkullen ligger i den mellersta delen av Ätradalen i Ulricehamns kommun, strax söder om Dalum. Från vägen mot Ulricehamn syns höjden omgiven av åkrar. Ätradalen är en sprickdalgång som präglas av ett jordbrukslandskap med långsträckta grusåsar och små kullar. De lösa jordlagren i dalgången har till stor del transporterats av inlandsisen från Falbygden och har ett högt kalkinnehåll. Kycklingkullen är en av dessa kalkrika moränkullar som tack vare lång tids hävd har en rik torrängsflora. Ett antal träd och buskar finns spridda över området. Ätradalen är ett av länets rikaste fornlämningsområden. Större delen av Kycklingkullen utgörs av ett gravfält från järnåldern. Delar av kullen har varit igenvuxna och röjdes på 1990-talet.

Natura 2000-området Kycklingkullen, sammanfaller helt med naturreservatet och denna bevarandeplan ersätter tidigare bevarandeplan från 2005. Området berörs av det nationella Åtgärdsprogrammet för stäppartade torrängar i Västsverige.

2.3 Markanvändning – då och nu

Historiskt har de flesta av Ätradalens grusåsar och kullar hävdats med slätter eller sent extensivt bete när djuren släpptes på efter skörd på omgivande åkrar och ängar.

2.4 Bevarandevärden

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Naturtypen slåtterängar i låglandet är en beteckning för hävdpräglade ängar i Götaland och under högsta kustlinjen i Sveland och Norrland. Ängarna har traditionellt utnyttjats för skörd av vinterfoder. Denna naturtyp har minskat kraftigt i och med jordbrukets utveckling. Slåtterängar är ofta mycket blomrika och har stor betydelse för bevarandet av många slåttergynnade kärlväxter men också för många insekter som är beroende av blomrika marker, t.ex. fjärilar och vildbin.

Det är främst de rödlistade arterna drakblomma (EN), smalbladig lungört (EN) och trollsmultron (VU) som bör beaktas (se artlista i tabell 1). Tack vare den långvariga hävden och den kalkrika marken finns många hävdgynnade arter. Den lokala hybridriden hällveronika, ängshavre, slåttergubbe, getrams, svinrot, gullviva, brudbröd och tjärblomster är några av de arter som man kan finna här.

I nuläget finner man den rikaste floran främst i sydsluttningarna. På andra delar dominerar en relativt frodig vegetation med bl.a. berggrör, liljekonvalj och vitmåra.

Buskarna bidrar till att skapa mikroklimat och främja insektslivet. Här finns getapel, enbuskar, olvon, druvfläder och nypon. Några av träden är hamlade, en ask och en alm, vilket ofta var en del i det traditionella ängsbruket. I övrigt består trädskiktet av några körsbär samt ett drygt tiotal björkar, de flesta äldre och grova.

Bild 1. Sydsluttning med rik flora och sandblottor. Foto: Länsstyrelsen Västra Götaland, 2016.

Den blomrika slätterängen i kombination med buskage och blottad sand som djurens tramp orsakar i slänterna ger fina förutsättningar även för ett rikt insektsliv. Blottad sand i sydläge är en brist i dagens landskap och är viktiga livsmiljöer för bl.a. ett antal arter solitärbin. Bland rödlistade insekter har Sexfläckig bastardsvärmare (NT) noterats 2012 och Violettkantad guldvinge (NT) 2016.

Bild 2. Violettkantad guldvinge, juni 2016, Länsstyrelsen Västra Götaland.

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Ätradalen mellan Kølaby och Ulricehamn är unik i sitt slag och de olika geologiska ”provinserna” avlöser varandra längs dalen, som har stora geovetenskapliga värden. Såväl morän- som grusavlagringarna är kalkhaltiga vilket skapar förutsättningar för den rika och specialiserade floran i området. Kycklingkullen är ett litet område som ingår i det avsnitt av Ätradalen som bedömts ha de högsta geovetenskapliga värdena. Området kring Flatasjön, som ligger strax öster om Kycklingkullen, utgör den ”springande punkten” för teorin bakom isavsmältningens förlopp i Ätradalen.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

Större delen av kullen utgörs av ett gravfält från järnåldern (RAÄ-Dalum 48:1). Många av högarna och stensättningarna syns tydligt.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Busshållplats finns nära naturreservatet. Parkeringsplats saknas. Från vägen går en liten stig ut till ängen, med en enkel bro över åkerdiket. I övrigt finns inga stigar eller anvisningar, men det är relativt lättframkomligt till fots. Barnvagn eller rullstol rekommenderas inte.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Det finns inga byggnader eller servitut inom reservatet.

DEL B – SKÖTSEL AV Kycklingkullen

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Indelning av skötselområden

Naturreseptatet består av ett enda skötselområde.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för skötseln och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

- Arealen av slåtterängar i låglandet (6510) ska vara minst 0,8 ha.
- Förekomsten av arter som t.ex. drakblomma, smalbladig lungört, trollsmultron och slåttergubbe ska inte minska.
- Karaktäristiska kärlväxtarter så som liten blåklocka, ängsvädd, gullviva, prästkrage, brudbröd och stor blåklocka ska förekomma allmänt-rikligt.
- Förekomsten av ohävsdarter som t.ex. midsommarblomster, hundkäs och hundäxing ska vara låg och inte öka.
- Regelbunden slåtter, vid traditionell tidpunkt, och efterbete ska påverka marken.
- Upprätthållen hamling.
- Vid vegetationsperiodens slut ska hela skötselområdet vara välhävdat.
- Vedartad igenväxningsvegetation som kunnat etablera sig på grund av att hävden blivit för svag, ska inte förekomma.

Bild 2. Drakblomma *Dracocephalum ruyschiana*, 2016, Länsstyrelsen Västra Götaland.

3.3 Allmänt om skötseln

Slätterängen ska i första hand skötas med slätter som kompletteras med efterbete. Tidpunkten för slätter bör anpassas till årsvariationen. Somrar med kraftig vegetationstillväxt kan slättern ske före den anvisade slätterperioden för att få bort mer näring från ängen. Torrare somrar kan det vara lämpligt att slättern sker senare än 15 augusti. Höet bör ligga kvar och torka 2-7 dagar för att förbättra fröspridning. Efterbetet bör ske tidigast ett par veckor efter slätter och pågå som längst till 30 november, under förutsättning att inga större trampsador uppstår på grund av blöta förhållanden. Efterbete får inte ske från det att djuren börjar stödfodras. Målet med efterbetet är både att vegetation som växt upp efter slättern betas ner och att djurens tramp åstadkommer en viss störning i grässvålen. Nötkreatur eller häst bör användas för efterbete, ej får. Vid bete bör arealen gödslad vall som ingår i fållan vara så liten som möjligt. Om slätter inte kan åstadkommas kan det ersättas med sent bete enstaka år.

För att begränsa förnaansamling är fagning och/eller bränning önskvärd på våren. Allt löv och så mycket mossor som möjligt bör tas bort från ytan som fagas. Lövet kan gärna brännas i högar eller strängar i ängen. Företrädesvis på ytor med mycket mossor. En bedömning av hävden bör göras varje år för att bedöma behov av bränning och fagning. Ohävdarter och sly bör röjas årligen. Områden med ohävdarter kan slås av och materialet tas bort före egentlig slätter för att begränsa deras utbredning och dominans.

Hamlade träd bör hamlas ungefär vart 5-10 år. Ersättningsträd ska tillåtas komma upp. I första hand potentiella hamlingsträd som t.ex. ask, alm, lind. Vindfällan kan med fördel ligga kvar på lämplig plats som inte hindrar slättern.

Engångsåtgärder:

Eventuell stängsling i samråd med markägaren, för att förenkla skötseln med efterbete där mindre andel vall ingår i fållan.

Underhållsåtgärder:

- Årlig slätter med skärande/klippande redskap 15 juli-15 augusti.
- Årligt efterbete med företrädesvis nötkreatur. Det är en fördel om arealen åkermark som ingår i fållan vid efterbete är så liten som möjligt.
- Underhållsröjning för att hålla efter igenväxningsvegetation och ohävdarter.
- Vårfagning eller bränning vid behov i april, för att minska förnaansamling.
- Återkommande hamling av tidigare hamlade träd vart 5-10:e år

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Ett förändrat klimat kan resultera i ökad igenväxningstakt med ökat behov av röjning och hävd. Främmande och konkurrerande arter kan också komma att öka vilket leder till ökat hävdbehov.

3.5 Vad kan påverka området negativt

Utebliven eller för svag hävd ökar förnaansamlingen och ökar konkurrensen från ohävdarter vilket hotar hävdgynnade arter och framförallt bestånden av drakblomma och smalbladig lungört. Uteblivet efterbete försämrar etableringen av bl.a. drakblomma och smalbladig lungört. För tidigt bete kan minska eller slå ut förekomsten av de hävdgynnade arterna.

Gödselpåverkan från omgivande åkrar gynnar ohävdarter och kan på sikt förändra naturtypen med påföljande förlust av torrängsarterna. Gödselpåverkan sker vid gödselspridning utan skyddszon vid gränsen till naturreservatet och genom avrinning. Ett skötselavtal med markägaren om skyddszon är önskvärt.

3.6 Forn- och kulturmiljövård

Större delen av kullen utgörs av ett gravfält från järnåldern (RAÄ-Dalum 48:1). Gravkullarna ska vara väl synliga och fria från igenväxningsvegetation.

Fornlämningarnas lokalisering framgår av karta 1.

Vid röjningar bör inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller i fornlämningar. Eldning av rishögar och dyl. får aldrig ske i närheten av fornlämningar då det kan ställa till svårigheter vid en eventuell framtida utgrävning. Fornlämningar får inte skadas i samband med avverkning och utkörning av virke. I områden med registrerade fornlämningar ska samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet ske innan åtgärd utförs.

4. Friluftsliv

Bevarandemål:

Det ska finnas en väl underhållen informationsskylt med beskrivning av naturreservatet.

Engångsåtgärder:

Informationstavla ska sättas upp på den plats som är markerad på karta 1. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden och läggas in i SkötselDOS eller likvärdigt system. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Kycklingkullen bekostas av staten.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	När/intervall	Prioritet
Slåtter och efterbete	Årligen	1
Fagning	Vid behov	1
Bränning	Vid behov	2
Bortröjning av sly	Vid behov	1
Hamling	Vart 5-10:e år	2
Gränsmarkering	2017-2018	1
Uppsättning av informationsskylt	2017-2018	1
Uppföljning av skötselåtgärd	Efter åtgärd	

8. Referenser

Referenser specifikt för detta naturreservat

Martinsson, P-O. 2016, Länsstyrelsen Västra Götaland län. Geologiska bevarandevärden, muntligen

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Art databanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Naturvårdsverket, 1987. Inventering av ängs- och hagmarker: handbok. Naturvårdsverket informerar, Statens Naturvårdsverk, Solna.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2011. Åtgärdsprogram för stäppartade torrängar i Västsverige 2011-2015. Naturvårdsverket, Stockholm.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

SLU. 2016. Artportalen

Bilaga 1

Tabell Arter

Tabell 1. Förekomst av

- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdenfors 2010)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och **habitatdirektiv** (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Källa/uppgiftslämnare. AP-artportalen, LK-Lisa Karnfält, Länsstyrelsen Västra Götaland

Art	Kategori	Inventeringsdatum	Källa/Uppgiftslämnare
Kärlväxter			
Drakblomma	EN	2016	Lisa Karnfält
Smalbladig lungört	EN	2015	AP
Trollsmultron	VU	2016	Lisa Karnfält
Slåttergubbe	VU	2016	Lisa Karnfält
Svampar			
Lädervaxskivling	NT	2007	AP
Ryggradslösa djur			
Sexfläckig bastardsvärmare	NT	2012	Lennart Sundh
Violettkantad guldvinge	NT	2016	Lisa Karnfält
Oxybelus argentatus	NT	2006	AP
Guldsandbi	NT	2006	AP

Tabell Naturtyper

Tabell 2: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Målarealerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)

² Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker (Löfgren & Andersson 2000)

³ Inventering av ängs- och hagmarker (Naturvårdsverket 1987)

⁴ Åtgärdsprogram för bevarande av hotade åkerogräs (Naturvårdsverket 2007)

⁵ Bedömningsgrunder för miljö kvalitet (Naturvårdsverket 1999)

⁶ Biotopkartering – vattendrag (Halldén et al. 2002)

⁷ Kustbiotoper i Norden (Nordiska Ministerrådet 2001)

⁸ Myrskyddsplan för Sverige - huvudrapport över revidering 2006 (Naturvårdsverkets rapport 5667)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Äng (slåttermark på inäga ³ och utmark):		
Träd- och buskbärande äng	0,8	0,8

Tabell Natura2000 habitattyper

Tabell 3: Förekommande Natura 2000-habitat

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
6510	Slåtterängar i låglandet	0,8	0,8

Bilaga 2, Skötselplanekarta
Naturreservatet Kycklingkullen, Ulricehamns kommun

 Informationsskylt Naturreservat Kycklingkullen Fornlämningar

Skala (i A4): 1:3 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Kycklingkullen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr 511-5353-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 3, Natura 2000-habitatkarta
Kycklingekullen SE0530097, Ulricehamns kommun

- Natura 2000 Kycklingekullen
- 6510 - Slätterängar i låglandet

Skala (i A4): 1:3 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Kycklingekullen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr 511-5353-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan